

Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bir Destek Eğitim Odası Programı Okul Sistemine Nasıl Entegre Edilebilir?*

Ercan ÖPENGİN**
Hasan GÜRGÜR***

Atf için:

Öpengin, E. ve Gürgür, H. (2021). Üstün yetenekli öğrencilere yönelik bir destek eğitim odası programı okul sistemine nasıl entegre edilebilir? *Journal of Qualitative Research in Education*, 27, 346-373. doi:10.14689/enad.27.15

Öz: Bu araştırmanın genel amacı bir ilkokulda üstün yetenekli öğrencilere yönelik düzenlenen destek eğitim odası uygulamasının okul sistemine entegre edilmesi sürecinde karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik gerçekleştirilen müdahalelerin incelenmesidir. Eylem araştırması şeklinde desenlenen araştırma, Eskişehir ilinde yer alan bir ilkokulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları ise okul müdürü, destek eğitim odası öğretmeni, destek eğitim odasına devam eden üstün yetenekli öğrenciler, bu öğrencilerin velileri, sınıf öğretmenleri, araştırmacı ve geçerlik kurulu üyeleridir. Araştırmada veri toplama araçları olarak görüşmeler, belgeler, toplantı raporları, araştırmacı günlüğü kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler sistematik analiz yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgulara göre okulda uygulamaya yönelik var olan olumlu algıya karşın özellikle programın okul ders saatleri içerisinde yürütülmesinden kaynaklı sorunlar yaşandığı görülmüştür. Araştırma sonucunda üstün yeteneklilere yönelik destek eğitim odası uygulamasının etkili olması için genel eğitim sınıfı ile eşgüdümün sağlanması gerekliliği ön plana çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekli öğrenciler, destek eğitim odası, eylem araştırması.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 24.04.2020
Düzeltilme Tarihi: 24.05.2020
Kabul Tarihi: 20.06.2021

Makale Türü

Araştırma

© 2021 ANI Yayıncılık. Tüm hakları saklıdır.

* Bu çalışma Ercan Öpengin tarafından Prof. Dr. Hasan Gürgür danışmanlığında yapılan "İlkokul Düzeyindeki Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Destek Eğitim Odasının Yürütülmesinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Sorunlara Yönelik Çözüm Müdahaleleri" başlıklı doktora tezinin bir bölümünü oluşturmaktadır.

** Sorumlu Yazar: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye, ercanopengin@yyu.edu.tr

*** Anadolu Üniversitesi, Türkiye, hasangurgur@anadolu.edu.tr

Çıkar Çatışması Beyanı: Yok

Giriş

Toplumda ve uzmanlar arasında üstün yetenekli bireyler ve onlara yönelik özel bir eğitimin gerekliliği tartışmalı bir konu olmaya devam etmektedir. Davis ve Rimm' e (2004) göre üstün yetenekli öğrenciler, yaşlarına göre üst düzey bilişsel becerilere ve yaratıcılığa sahip özel bir öğrenci grubudur. Üstün yetenekli öğrencilerin bilgi işleme süreci hızlarından kaynaklı çabuk ve kolay öğrenmeleri onların en belirleyici özelliği olarak görülmektedir (Calero vd., 2011; Cohen, 2006; Gagné, 2003; Gallagher, 2000; Passow and Frasier, 1996; Subotnik vd., 2012). Ayrıca üstün yetenekli öğrenciler güçlü hafızaları (Alloway and Elsworth, 2012; Geake, 2008), soyut düşünme becerileri (Kettler, 2014; Persson, 2010), karmaşık kavram ve ilişkileri anlama becerileri (Morelock and Morrison, 1999; VanTassel-Baska, 1987) gibi üst düzey zihinsel becerileri ile genel eğitim sınıflarında ön plana çıkmaktadırlar. Üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları bu özellikleri, onların genel eğitim sınıflarında verilen dersleri çabuk kavramalarını sağlamak ve daha fazla zorlayıcı bir eğitim ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Genel eğitim sınıflarında var olan eğitim süreci normal gelişim gösteren öğrencilerin eğitimlerine odaklı olduğundan, mevcut hali ile üstün yeteneklilerin eğitim ihtiyaçlarına cevap vermekte zorlanmaktadır (Archambault vd., 1993; Osin and Lesgold, 1996). Araştırmacılar üstün yetenekli çocukların, özellikleri doğrultusunda içerik, hız ve kapsam olarak onları zorlayıcı bir eğitime gereksinim duyduklarını belirtilmektedir (Archambault vd., 1993; Callahan vd., 2015; Kearney, 1996; Osin and Lesgold, 1996; Moon vd., 2002; Weber vd., 2013). Üstün yetenekli öğrencilerin bu eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan uygulamalara bakıldığında ise sınıf içi uygulamalardan, tamamen ayrı okullarda eğitim imkanlarına kadar farklı eğitim seçenekleri görülmektedir (Callahan vd., 2017).

Üstün yetenekli öğrenciler tanılandıktan sonra onlara sunulan farklı eğitim seçenekleri arasında sıklıkla başvurulan uygulamalardan biri destek eğitim odalarında (DEO) verilen eğitimlerdir. Türkiyede DEO, üstün yetenekli öğrencilere farklı okul kademelerinde bir zenginleştirme stratejisi olarak sunulmaktadır (Güçyeter, Kanlı, Özyaprak, & Leana-Taşçılar, 2017). DEO uygulamasında, öğrenciler genel eğitim sınıflarına devam etmekle beraber, haftada belirli sürelerde okulda farklı bir sınıf ortamında bireysel gereksinimleri doğrultusunda destek eğitimi almaktadırlar (Cox and Daniel, 1984; NAGC, 2010; Rogers, 2002). Üstün yeteneklilerin eğitiminde DEO uygulamaları yoğun olarak kullanımına rağmen uygulama hakkında tam bir fikir birliğinden söz edilememektedir (Gubbins, 2013). Fikir ayrılıkları özellikle DEO uygulamalarında geçirilecek süre, verilecek eğitim içeriği ve öğretmenlerinin kimler olacağı konularında yoğunlaşmaktadır (Cox and Daniel, 1984; Davis, Rimm and Siegle, 2011; Gallagar, 2000; MEB, 2015a; Süel, 2017; Şahin, 2015). DEO'lar her ne kadar açılması kolay ve maliyeti düşük olsa da çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. DEO'larda yürütülen çalışmalarda genel öğretim programından kopuk bir şekilde çeşitli oyun ve aktivitelere ağırlık vermesi (VanTassel-Baska, 1987; Renzulli and Reis, 1991; Rogers, 2002; Sak, 2014), üst düzey düşünme becerilerine yönelik problem çözme, yaratıcı düşünme gibi etkinliklerinin genel öğretim programı ile bağlantısız olması (Rogers, 2002; Borland, 2013), ayrıca öğrencilerin

sadece belirli gün ve saatlerde bu programlardan yararlanmalarından dolayı, üstün yeteneklilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması (Feldhusen, 1989; Murphy, 2009; Clark, 2013) en sık dile getirilen eleştirilerdir.

Öte yandan DEO veya sınıf dışı uygulama programlarına yönelik yapılan araştırmalarda genel olarak bu programların olumlu etkileri olduğu bulunmuştur (Gubbels, Segers and Verhoeven, 2014; Kulik and Kulik, 1992, 2003; Rogers, 1991, 2002; Vaughn, Feldhusen and Asher, 1991). Bu programların olumlu etkileri olarak öğrencileri zorlayıcı etkinliklerin olması, öğrencilerin memnuniyetleri (Yang, Gentry and Choi, 2012), öğrenci başarısını artırması (Aldrich and Mills, 1989; Dimitriadis, 2011; Kulik and Kulik, 1992) ve davranışlarına olumlu etki yapması (Dimitriadis, 2011) motivasyon ve özgün düşünme becerilerine olumlu katkı sunması (Moon vd.,1995) ve yaratıcılıklarını arttırması (Delcourt, 1993) ilk başta göze çarpmaktadır.

Türkiye’de üstün yeteneklilere yönelik DEO’ya ilişkin çok az çalışma bulunmaktadır. Araştırmaların çoğunluğu, DEO’larının eksiklik ve etkilerine ilişkin katılımcı görüşlerine odaklanmaktadır. Bedur, Bilgiç ve Taşlıdere (2015) tarafından DEO’da görev alan farklı illerden öğretmenlerin katılımı ile gerçekleştirilen araştırmada, odalardaki donanım eksikliği ve öğretmenlerin uygun program hazırlamada eksikleri ve destek ihtiyaçları dikkat çekmektedir. Pemik (2017) bu odalarda genellikle öğrencilerin zekâ oyunları oynadıklarını vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra öğretim programı ve öğretim planı olmamasından, materyal eksikliği ve fiziksel şartların yetersizliğinden dolayı yürütülen programlarda sıkıntılar yaşandığını belirtilmektedir. Tortop ve Dinçer (2016) ile Nar ve Tortop (2017) yaptıkları araştırmalarda yetersiz fiziki ortam ve materyallerin yanı sıra burada görev yapan öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerindeki eksiklerine ilişkin bulgulara yer vermektedirler. Alanyazında ulusal çapta üstün yeteneklilere yönelik DEO odaklı araştırmaların daha çok betimsel çalışmalar olduğu, yani destek eğitim odalarına ilişkin var olan duruma odaklı oldukları görülmektedir. Araştırma sonuçları Türkiye’de üstün yeteneklilere yönelik DEO uygulamalarının arasında farklılıklar olduğu, sistematik bir uygulamadan çok öğretmen odaklı olduklarını göstermektedir. Ayrıca destek eğitim odalarında görevli öğretmenlerin de özellikle program geliştirmede ciddi sorun yaşadıkları dikkat çekmektedir.

Türkiye’de üstün yetenekliler, özel eğitim grupları kapsamında değerlendirilmektedir. Buna paralel olarak üstün yeteneklilere yönelik düzenlemeler, diğer özel eğitim grupları ile genel olarak aynı yönetmelikler ile yapılmaktadır. Okullarda DEO açılmasına ilişkin 2015/15 sayılı genelgede (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015a) okullarda yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile üstün yetenekli öğrenciler için destek eğitim odalarının açılması zorunlu hale getirilmiştir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2018) destek eğitim odası “Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortam” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018, s. 1). Aynı yönetmeliğin 25. Maddesi’nde ise DEO’nun işleyişi düzenlenmiştir. Yönetmelikte DEO’nun açılış amacı; okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile üstün yetenekli

öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi olarak açıklanmaktadır. Yönetmeliklerde, DEO ile ilgili olarak süre ve mekân kısıtlamalarına gidilmiştir. İlgili yönetmeliklerde DEO'da verilecek eğitimin okul ders saatleri içerisinde ve bir öğrencinin haftalık ders saatinin %40'ını geçmemesi gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2015b). Bu durum uygulamanın süresini ilkokullarda 12 saat ile sınırlandırmaktadır. Yönetmeliklerde DEO'da bireysel eğitimin yapılması tavsiye edilmek ile beraber gerektiğinde eğitim performansı aynı seviyede olan öğrencilerle birebir eğitimin yanında en fazla 3 öğrencinin (MEB, 2015b) bir arada eğitim alacağı grup eğitimi de yapılmasına olanak tanınmaktadır. Destek eğitim odasına öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere RAM'da görevli öğretmenler ya da diğer okul ve kurumlardaki öğretmenler görevlendirilebilmektedir (MEB, 2015a). DEO öğretmenlerinin özel yeteneklilerin eğitimi konusunda deneyim olma zorunluluğunun bulunmaması bir dezavantaj olarak değerlendirilmektedir (Güçyeter vd., 2017).

Türkiye'de eğitimde merkezi bir politika izlenmesinden kaynaklı olarak okulların yerel düzeyde karar alması zorlaşmaktadır. Bu durum, okulları üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda da bakanlık tarafından belirlenen uygulamalar ile sınırlandırmaktadır. Türkiye'de yasal düzenlemeler neticesinde, devlet okullarında üstün yetenekli öğrencilere yönelik uygulanabilecek eğitim seçeneği olarak DEO uygulaması ön plana çıkmaktadır. Fakat bu odalarda üstün yeteneklilere yönelik nasıl bir eğitim planlaması yapılacağına dair detaylı kaynak bulunmamaktadır. Buralarda verilecek eğitim okul idaresinin inisiyatifine bırakılmıştır. Bu da bazı okullarda özel yeteneklilere yönelik DEO uygulamalarının kağıt üzerinde kalmasına neden olmaktadır. Nitekim Türkiye'de üstün yeteneklilere yönelik DEO uygulamalarına dair yapılan çalışmalarda (Bedur, Bilgiç ve Taşlıdere, 2015; Nar ve Tortop, 2017; Pemik, 2017) DEO'da eğitim veren öğretmenlerin verilen eğitimi yeterli bulmadıkları ve eğitim içeriklerinde sorunlar olduğu vurgulanmaktadır. Bu araştırmaların sonuçları Türkiye'de üstün yetenekli öğrencilere yönelik DEO uygulamalarının doğru ve etkili bir şekilde yürütülmesi için uygulamaya dayalı araştırmalara ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitiminde DEO uygulaması kullanılmaya başlanmasına rağmen, uygulamaların nasıl gerçekleştirildiği, süreçte sorunların yaşanıp yaşanmadığı ve var ise sorunların üstesinden nasıl geldiği bilinmemektedir. Bu araştırma ile öncelikle üstün yetenekli öğrencilere yönelik nitelikli DEO planlama ve uygulamaların nasıl gerçekleştirilebileceğine yönelik sonuçlar ortaya konulabileceği söylenebilir. Ayrıca bu araştırmanın ulusal ve uluslararası boyutta üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimlerinin nasıl karşılanabileceğine dair yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Bu düşüncelerden hareketle bu araştırmanın genel amacı bir ilkokulda üstün yetenekli öğrencilere yönelik düzenlenen DEO uygulamasının okul sistemine entegre edilmesi sürecinde karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu sorunların çözülmesine yönelik gerçekleştirilen müdahale sürecinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma sürecinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Odaklanılan ilkokulda üstün yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim odası uygulamasının okul sisteminde mevcut durumu nasıldır?

2. Destek eğitim odası uygulamasının okul sistemine entegre sürecinde gerçekleştirilen müdahaleler nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

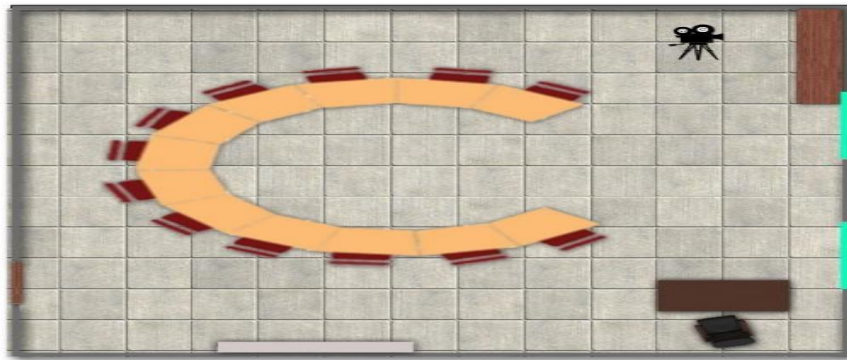
Bu araştırma, bir ilkokulda üstün yetenekli öğrencilere yönelik DEO uygulamasının okul sistemine entegre sürecinin incelenmesi ve geliştirilmesi amacıyla eylem araştırması şeklinde desenlenmiştir. Eylem araştırmasına ilişkin var olan farklı tanımlarda süreç ve geliştirme boyutlarının ön plana çıktığı görülmektedir (Johnson, 2014; Stringer, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışma özellikle süreç odaklı bir çalışma olarak planlandığından, uygulama sürecinde karşılaşılan problemler tespit edilip, çözümler geliştirilmesi ve bu çözümlerin işe koşulması öngörüldüğünden, çalışmaya eylem araştırması deseni uygun görülmüştür.

Araştırma Ortamı

Bu araştırma, Eskişehir Ticaret Borsası ilkokulunda gerçekleştirilmiştir. Okul iki binadan oluşmaktadır. Okulda tam gün 09:00-14:40 saatleri arası eğitim verilmektedir. Üstün yeteneklilere yönelik uygulamanın yürütüldüğü sınıf olan destek eğitim odası, iki binadan oluşan okulun B-bloğunun 2. katında yer almaktadır. DEO kat girişinde sol tarafta bahçeye bakan bir konuma sahiptir. Destek eğitim odasının hemen sağında fen laboratuvarı, karşısında da rehberlik servisi yer almaktadır. İç dizaynı okulun diğer sınıflarından farklı olarak yapılan destek eğitim odasına ilişkin kroki Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1.

Destek Eğitim Odası Krokisi

Destek eğitim odasında kullanılan araç-gereçler diğer sınıflarda kullanılanlardan farklıdır. Toplamda 10 sıra ve masa bulunan oda da bunlar diğer sınıfların aksine teklidirler. Bu durum sınıfta öğrencilerle farklı oturma düzenlerinde ders işlenmesine

olanak vermektedir. Destek eğitim odasında eğitim, her sınıf seviyesinde haftada 4 saat olarak devam etmektedir. Burada dersler, destek eğitim odası öğretmeninin rehberliğinde yapılmaktadır. Dersler okul saatleri içinde yapılmaktadır. Destek eğitim odasında bir özel okul ile yapılan protokol kapsamında edinilen ders kitapları kullanılmaktadır. Bu kitaplar her sınıf seviyesinde ayrı ayrı hazırlanmış etkinlikler içermektedir.

Katılımcılar

Öğrenciler

Çalışmaya katılan öğrenciler, okulda üstün yetenekli çocuklara yönelik DEO uygulamasına devam eden öğrencilerdir. Uygulama başladığında 29 olan öğrenci sayısı ikinci yılında 57'ye çıkmıştır. Öğrencilerin uygulamaya kabulü için üstün yetenekli olarak tanınmış olması gerekmektedir. Araştırmaya öğrenciler, her aşamada farklı şekilde ve farklı sayıda katılmışlardır. Araştırmanın durum tespiti aşamasında öğrenciler ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Farklı sınıf seviyelerinden toplamda 8 öğrenci bu odak grup görüşmesine katılmıştır. Araştırmanın geliştirme çalışmaları aşamasında ise dördüncü sınıf odak sınıf olarak seçilmiştir.

Veliler

Araştırma sürecinde programa öğrencisi devam eden velilerin görüşleri alınmıştır. Araştırma sürecinin başında iki odak grup görüşmesine toplamda 22 veli katılmıştır. Yapılan odak grup görüşmelerinde uygulamaya öğrencilerinin kabul edilmesine yönelik düşünce, öneri ve kaygılarını paylaşmışlardır.

Sınıf öğretmenleri

Araştırmanın yürütüldüğü okulda toplam 26 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Çalışmaya ise sınıfından destek eğitim odasına öğrenci giden 22 öğretmen katılmıştır. Çalışmanın durum tespiti aşamasında gönüllü 15 öğretmen ile küçük odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın geliştirme çalışmaları sürecinde DEO uygulamasının okul sistemine entegrasyonuna yönelik çalışmalar olan koordinasyon toplantılarına toplamda 22 öğretmen katılmıştır.

Destek eğitim odası öğretmeni

Çalışmaya katılan DEO öğretmeni, üstün zekalılar öğretmenliği alanında yüksek lisans programına devam eden bir sınıf öğretmenidir. Okulda sadece üstün yetenekli öğrencilere yönelik yürütülen DEO programından sorumlu olan öğretmen bu okulda üstün yetenekli çocuklara yönelik destek eğitim odasında 2015 Kasım ayından itibaren görev yapmaktadır. DEO öğretmeni, üstün zekalılar alanında devam ettiği yüksek lisans

derslerinin yanı sıra bu çocukların eğitimi kapsamında çeşitli hizmet içi eğitimler de almıştır. Bunlar arasında mahalli düzeyde “Üstün yetenekli Bireyler ve Eğitimleri Farkındalık Kursu” gibi kursların yanı sıra merkezi “Üstün yeteneklilerde Destek Eğitim Odası Eğitici Eğitimi Kursu” gibi eğitimler de yer almaktadır. Çalışma sürecinde Araştırmacı ile etkin bir işbirliği yapan DEO öğretmeni, destek eğitim odasında derslerin işlenmesi temel görevinin yanı sıra toplantıları planlama çalışmalarında araştırmacıya yardımcı olmuştur.

Araştırmacı

Araştırmacı, PDR lisans ve Üstün Zekalılar Öğretmenliği Yüksek lisans mezunudur. Eğitimi sürecinde araştırmacı, hem üstün zekalıların eğitimine hem de nitel araştırma ve eylem araştırmasına ilişkin dersler almıştır. Ayrıca Anadolu Üniversitesi bünyesinde bir okul sonrası program olan ÜYEP’te üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda 8 yıl boyunca çalışmalar yürütmüştür. Eylem araştırmalarında araştırmacı uygulama sürecinde değişimi doğrudan sağlamakla yükümlü kişi olduğundan araştırmacının rolü önemlidir. Bu kapsamda bu çalışmanın birinci yazarı eylem planını geliştiren ve uygulamayı yönlendiren kişi olmuştur. Araştırmacı çalışmaların planlanması, verilerin toplanması ve analiz edilmesi ile raporlaştırılması süreçlerini yerine getirmiştir. Bu süreçler ikinci yazarın danışmanlığında gerçekleştirilmiştir.

Okul yönetimi

Araştırmanın gerçekleştirildiği ilkokulda bir müdür ve iki müdür yardımcısı görev yapmaktadır. Araştırma sürecinde okul yönetimi, DEO uygulamasını geliştirme çalışmalarında alınan kararların uygulanmasında, idari bağlamda sorumluluk üstlenmiştir. Ayrıca öğretmen ve veliler ile yapılan toplantıların düzenlenmesinde kolaylaştırıcı rol üstlenmişlerdir. Okul müdürü aynı zamanda okul yönetimini temsilen yapılan bireysel görüşmelerde, uygulamaya ilişkin görüş ve önerilerini paylaşmıştır.

Geçerlik komitesi

Doktora tezi kapsamında gerçekleştirilen bir çalışmadan türetilen bu araştırmada, araştırmanın durum saptama aşamasından uygulama sonuna kadar elde edilen verilere göre durumları tartışmak ve uygulama sürecinde gerçekleştirilecek eylem planları konusunda araştırmacıya yol gösterici olan dört üyeli bir “geçerlik komitesi” oluşturulmuştur. Geçerlik komitesinin üyelerinin biri eylem araştırmaları konusunda deneyimli özel eğitim alanından akademisyen, diğer üç üye ise üstün yeteneklilerin eğitimi alanında deneyimli akademisyenlerdir.

Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Eylem araştırmasının gerçekleştirilme sürecinde ortaya çıkan değişimleri, gelişimleri belirlemek ve veri çeşitlemesi sağlamak amacıyla birçok veri toplama tekniğinden

yararlanılmalıdır (Bogdan ve Biklen, 2007; Creswell, 2014). Bu doğrultuda araştırma sürecinde veriler; görüşmeler, belgeler, toplantı raporları, araştırmacı günlüğü ile toplanmıştır.

Çalışmanın durum tespiti ve değerlendirme aşamalarında sınıf öğretmenleri, DEO öğretmeni, öğrenciler, veliler ve okul yönetimi ile yarı-yapılandırılmış bireysel ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde DEO öğretmeni ile süreçteki işleyişe ilişkin yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Yapılan bu görüşmelerde araştırmacı konuya ilişkin farklı paydaşlardan görüş alarak araştırmasında veri kaynağında çeşitleme yapmıştır. Bu görüşmeler toplamda 22 saat 15 dakika sürmüştür. Görüşmeler ses ve/veya video kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

Araştırma sürecinde görüşmelerin yanı sıra uygulamanın yürütüldüğü okuldan, uygulama ile ilgili öğretmen toplantı tutanakları, uygulamayı tanıtan raporlar incelenecek belgeler olarak alınmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde öğretmenler ile yapılan toplantılar, geçerlik komitesi ve tez izleme toplantılarına ilişkin tutanaklar, süreçte geliştirilen belgeler ve incelenen ders materyalleri belge incelemesi kapsamında değerlendirilmiştir. Son olarak araştırma sürecinde araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve araştırmacı tarafından tutulan günlükler veri toplama aracı olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veri analizi, elde edilen verilerin anlamlandırılması sürecidir. Eylem araştırmalarında veriler hem süreçte hem sürecin bitiminde analiz edilmektedir (Creswell, 2014; Glesne, 2014). Bu araştırmada da elde edilen veriler hem süreçte hem de uygulamanın bitiminde analitik analiz yaklaşımı (Gürgür, 2017) ile değerlendirilmiştir. Araştırma sürecinde veriler toplandıkça okunmuş, izlenmiş ve özetlenerek betimsel analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları geçerlik komitesinde tartışılmıştır. Bu verilerin analizleri sonucunda uygulamaya yönelik geliştirme çalışmalarının eylem planları ortaya konmuştur. Süreçte yapılan bu analizler sonucunda işlevsel görülmeyen bazı eylemler, yeni eylem planları ile desteklenmiştir.

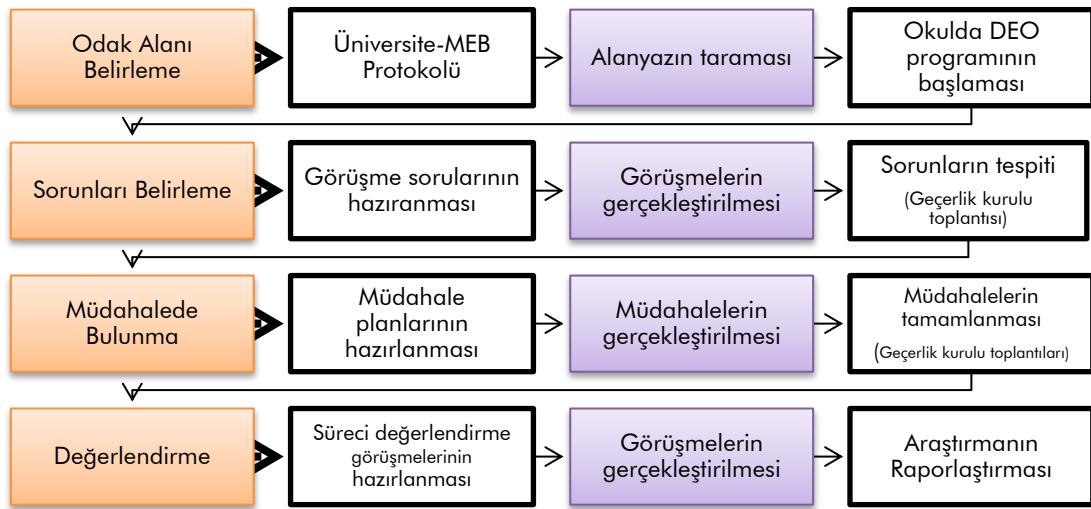
Süreç sonu veri analizinde Creswell'in (2013, s. 197) nitel verilerin analiz süreci için uygun gördüğü altı basamak göz önünde bulundurulmuştur. Bu basamaklar; verilerin analiz için hazır hale getirilmesi ve düzenlenmesi, verilerin tamamının okunması veya incelenmesi, verilerden temaların ortaya çıkarılması ve betimlemelerin yapılması, temaların veya betimlemelerin nasıl sunulacağına kararlaştırılması, temaların ve betimlemelerin yorumlanmasıdır. Burada öncelikle araştırma boyunca toplanan görüntü ve ses kayıtları yazılı doküman haline getirilmiştir. Süreçte farklı kaynaklardan elde edilen bütün veriler sınıflandırılmıştır. Bu süreçte elde edilen yazılı dokümanlar başka bir alan uzmanına doğrulatılmıştır. Daha sonra özellikle görüşmelerle elde edilen bütün veriler çeşitli temalar ve alt temalar oluşturulacak şekilde düzenlenmiştir. Son olarak geçerlik komitesinin gözetiminde elde edilen bütün veriler bulgular bölümünde uygun başlıklar altında raporlaştırılmıştır.

Araştırma Süreci

Genel olarak, eylem araştırması süreci, bir konu veya problem alanı belirlemek, veri toplamak, verileri analiz etmek ve bir eylem planı oluşturmak aşamalarından oluşmaktadır (Gay, Mills ve Airasian, 2012; Johnson, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu adımlar çerçevesinde gerçekleştirilen araştırma döngüsü Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2.

Araştırma Sürecinin Özeti

Araştırma süreci Şekil 2’de görüldüğü gibi bir sarmal halinde odak alanın belirlenmesi, mevcut durumun ve sorunların belirlenmesi, geliştirme çalışmalarının yapılması ve son olarak değerlendirmelerin yapıldığı bir süreç olmuştur. Bu çalışmanın temelleri “Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama Ve Araştırma Merkezi İle Tepebaşı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arasında Eğitimde İş Birliği Protokolü”ne dayanmaktadır. Bu protokol gereğince Eskişehir Tepebaşı Ticaret Borsası İlköğretim Okulunda üstün yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim verilmesine 25 Ocak 2016 itibariyle başlanmıştır. Araştırmacı 2015-2016 eğitim öğretim yılı başladıktan sonra uygulama okuluna farklı zamanlarda ziyaretlerde bulunmuş ve orada çeşitli gözlem ve görüşmeler yapmıştır. Aynı süreçte alan yazın taramasına da devam etmiştir. Araştırmancının birinci aşamasında var olan durumu betimlemek ve ihtiyaçları ortaya koymak için görüşme ve belge incelemeleri ile okul ve destek eğitim odasının fiziksel koşullarına ilişkin veriler elde edilmiştir. Bu sürecin sonunda müdahale edilmesi gereken temel sorunlar belirlenmiştir. Araştırmancının son aşamasında ilk başta var olan durumu betimleme aşamasında tespit edilen sorunlara yönelik eylem planları geliştirilmiştir. Geliştirme aşamasında uygulanan ve daha çok DEO uygulama sürecini daha işlevsel hale getirmeye ve okul sistemine entegresini sağlamaya yönelik bu eylemler, süreçte paydaşlarla tekrar değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde etkin olmayan çalışmaların yerine yenileri gerçekleştirilmiştir. Son olarak katılımcıların sürece ilişkin değerlendirmeleri alınmış ve raporlamaya geçilmiştir.

İnandırıcılık ve Etik

Nitel araştırmalarda, güvenilirlik ve geçerlik kavramları yerine sağlamlık kavramı da kullanılmaktadır (Gürgür, 2017). Bu araştırmanın sağlamlığı için ise inandırıcılık (iç geçerlilik), aktarılabirlik (dış geçerlilik), tutarlılık (iç güvenilirlik) ve onaylanabilirlik (dış güvenilirlik) ölçütleri dikkate alınmıştır (Creswell, 2014; Johnson, 2014; Merriam, 2013; Miles ve Huberman, 2015; Yin, 2012; Uzuner, 2005). Araştırma sürecinde inandırıcılığı arttırmak için araştırma ortamında uzun süreli bulunulmuş ve çeşitli veri toplama araçları kullanılarak uzun derinlemesine veri toplanmış, ayrıntılı betimlemeler yapılmıştır. Araştırmanın aktarılabirliğini sağlamak için öncelikle araştırma süreci bütün boyutları ile açıklanmıştır. Bu kapsamda araştırma yapılan okul, araştırma ortamı, katılımcılar, veri toplama araçları, veri analiz süreci, gerçekleştirilen müdahaleler ayrıntılı olarak aktarılmıştır. Araştırmada tutarlılık için araştırma verilerinin toplama yöntemleri çeşitlendirilmeli veya araştırmacı dışında veri kontrolünü sağlayan kişi veya kişilerin sürece dâhil olması gerekmektedir. Bu araştırmada öncelikle kurulan geçerlik komitesi ve tez izleme komitesi ile araştırmanın denetlenmesi sağlanmıştır. Son olarak araştırmada onaylanabilirlik bağlamında öncelikle veri ve veri toplama araçlarında çeşitliliğe gidilmiştir. Bütün veriler video ve/veya ses kayıt cihazları ile kayıt altına alınmıştır. Elde edilen bulgular farklı veri kaynakları ile doğrulanmıştır. Ayrıca veriler ve verilerden elde edilen bulgular başta tez danışmanı olmak üzere geçerlik kurulu ve tez izleme kurulu üyeleri ile paylaşılmış onların onayına sunulmuştur.

Bu araştırma sürecinde etik kurallara dikkat edilmiştir. Veri toplama sürecinde, araştırmanın amacı ve araştırma süreci katılımcılara anlatılmış ve herhangi bir nedenle gerektiğinde araştırmadan ayrılacakları belirtilmiştir. Veri toplama sürecinde yapılan kayıtlar öncesi katılımcılardan kayıt izni alınmıştır. Araştırma rapor edilirken katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, bunun yerine verilen kısaltmalar kullanılmıştır. Kısaltma olarak; sınıf öğretmenleri için SÖ, destek eğitim odası öğretmeni için DÖ, öğrenciler için Ö, veliler için v kullanılmıştır. Katılımcılara kimliklerinin gizli tutulacağı ve elde edilen verilerin sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacağı kendilerine açıklanmıştır. Son olarak, toplanan veriler değiştirilmeden, kayıtlardan aktararak raporlaştırılmıştır.

Bulgular

Makalenin bu kısmında araştırma sürecinde elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular araştırma soruları çerçevesinde temalar halinde sunulmuştur.

Uygulama Sürecine ilişkin Mevcut Durum

Araştırmanın mevcut durum tespiti aşamasında amaç, okulda başlatılan üstün yeteneklilere yönelik DEO uygulamasına ilişkin mevcut durumu belirlemektir. Verilerin analizi sonucunda bulguların daha çok sorunlar şeklinde ortaya çıktığı bulunmuştur (bkz. Tablo. 1).

Tablo 1.

Belirlenen Sorun, Kaygı Ve Önerilere İlişkin Elde Edilen Bulgular

Grup/tema	Sorun	Kaygı	Öneri
Öğretmenler	• Okul saatlerinde olması	• Derslerde kopukluk, • Dersten geri kalma, • Öğrenciye ödev külfeti	• Okul sonrası olması, • Öğleden sonra olması, Hafta sonu olması
	• Sınıfta işlenen derslerle eşgüdüm eksikliği	• Dersten geri kalma, • İşlenen konulardan haberdar olamamak	• DEO ile sınıf arasında koordinasyon kurmak
	• Tanılama sistemi	• Başarılı olup programa giremeyen öğrencilerin varlığı, • Birinci sınıflarda uyum sorunu	• Öğretmen görüşlerinin alınması • Birinci sınıfta ikinci dönem başlatma
	• Öğretmen bilgilendirmede eksiklik	• Bilgi eksikliğinden yanlış yönlendirme, • Programı tanınamama/sahiplenememe	• Öğretmen bilgilendirme seminerleri
	• Veli bilgilendirmede eksiklik	• Veli beklentileri çok yüksek	• Velilere bilgilendirme seminerleri
Veliler	• Okul saatlerinde olması	• Kendini diğer öğrencilerden farklı görmesi	• Okul saatleri dışında olması
	• Sınıfta işlenen derslerle eşgüdüm eksikliği	• Sınıfta işlenenlerden haberdar olamamak	
	• Öğretmen bilgilendirmede eksiklik	• Programa karşı ön yargı	• Öğretmenlerle toplantı yapılması
	• Veli bilgilendirmede eksiklik	• Yanlış tutum ve davranış sergilemede	• Velilere bilgilendirme seminerleri
	• Programın ilkokul sonrası devamı	• Öğrenciler ilkokul sonrası ne olacak?	• Planlama yapılması
Öğrenciler	• Okul saatlerinde olması	• Fazladan ödev,	• Okul saatleri dışında olması
	• Sınıfta işlenen derslerle eşgüdüm eksikliği	• Dersten geri kalma, fazladan ödev	

Görüşmelerde özellikle sınıf öğretmenleri tarafından dile getirilen, programın ders saatleri içerisinde olmasına yönelik kaygılar en dikkat çekici sorunlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Farklı nedenlerle olsa da aynı durum veliler ve öğrenciler tarafından da dile getirilmiştir. Sınıf öğretmenlerinden birisi bu konuda; "Bizim ders programımız dışında bir program hazırlarsanız iyi olur. Çünkü derslerden kopukluk oluyor. Öğrenci oraya gidiyor buraya gidiyor...kopuyorlar." (SÖ-1). Şeklinde dile getirilmiştir. DEO Programı ile genel eğitim sınıfı (GES) derslerinin çakışmasında öğretmenler genelde matematik gibi derslerde öğrencilerin alınmamasını isterken, öğrenciler ise sınıflarında beden eğitimi gibi dersler olduğunda programa gitmekte isteksiz olabiliyorlar (SÖ-4).

Uygulamanın okul ders saatlerinde yapılmasına paralel olarak dile getirilen bir başka sorun ise program ile sınıf dersleri arasında eşgüdümün olmamasına ilişkindir. Bu konuda ön plana çıkan birincil kaygı öğrencilerin GES derslerinden geri kalmasına

yöneliktir. Destek eğitim odası öğretmeni de öğrencilerin kaygılarını; "... ben destek eğitim odasına gittiğimde acaba sınıfta ne işlenecek? Ne çalışma yapılacak? Yeni bir şey öğrendiler mi? Ben bunları kaçırıyor muyum?" (DÖ) sözleri ile dile getirmiştir.

Uygulanan program ve sınıf derslerinde eşgüdüm eksikliğine dair bir başka kaygı kaynağı da ayrı sınıflarda yürütülen programda ders içeriklerinin paralel gidip gitmemesine yöneliktir. Bu durumu bir öğretmen; "Bizlerde bu konuda bilgilendirilirsek, iki ayrı şeymiş gibi öğretmenimizin bizden haberi olmuyor bizim ondan haberimiz olmuyor burada bir iletişim bir bağ kurmak gerekir." (SÖ-2) sözleri ile belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise uygulama hakkında bilgilerinin olmamasını "...konu hakkında bir muhatabımız yok." (SÖ-3) sözleri ile dile getirmiştir. Destek eğitim odasına devam ediyor olmasından dolayı çocuklarının sınıf derslerinden geri kaldığına dair kaygılar öğrenci velileri tarafından da yapılan odak grup görüşmelerinde dile getirilmiştir.

Okulda üstün yeteneklilere yönelik yürütülen DEO sürecinde sınıf öğretmenlerine de çeşitli konularda bilgilendirme yapılmasına yönelik beklentiler olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler hem program sürecine yönelik hem de üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik bilgilendirmeye ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir. Bir öğretmen uygulamanın başında kendilerine hiç danışılmadığına ilişkin serzenişini şu sözlerle dile getirmiştir; "Sanki geçen seneden beri bu program gizli saklı havasında yapıldı. Bizler de öğretmenleriydik, bizlere hiçbir bilgi verilmedi. O tavırdan dolayı sahiplenemiyoruz." (SÖ-3).

Öğrenci velilerine yönelik bilgilendirme ve eğitimlere ilişkin olarak paydaşlar, özellikle velilerin bu çocuklara nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitim ihtiyacını vurgulamışlardır. Bir öğretmen "...anne baba eğitimi çok önemli bu konuda bütün veliler gelip çocukların durumunu soruyordu. Herkes çocuğunun üstün yetenekli olmasını bekliyor." (SÖ-4) sözleriyle üstün yetenekli öğrenciler konusunda velilere eğitim verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Benzer görüşler DEO öğretmeni ve veliler tarafından da vurgulanmıştır.

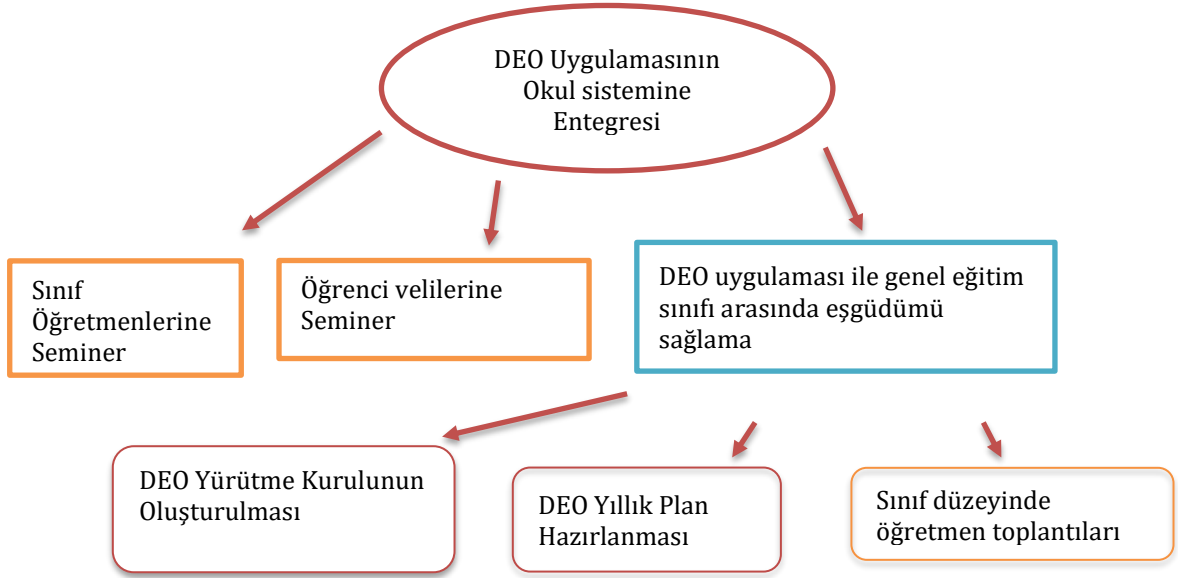
Çalışmanın mevcut durum aşamasında gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular geçerlik komitesinde 07.04. 2016 tarihinde değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda ilk etapta okulda uygulamanın yürütülmesinden sorumlu bir kurulun kurulması, program için yıllık planların hazırlanması ve son olarak öğretmen ve velilere eğitim verilmesine ilişkin kararlar alınmıştır (Araştırmacı günlüğü, s.7). Toplantılarda alınan kararlar okul idaresi ve DEO öğretmeni ile paylaşılmış ve kararların bazıları okul idaresince gecikmeli de olsa uygulanmıştır. Okulda uygulamanın yürütülmesi amacıyla "Zenginleştirilmiş Akademik Program Yürütme Kurulu" adıyla bir kurul 20.05.2016 tarihinde kurulmuştur (ÜYÇEP tanıtım raporu, 06,2016). Planlanan diğer faaliyetlerin ise programın uygulama sürecinde araştırmacı, DEO öğretmeni, geçerlik kurulu ve okul idaresi iş birliği ile yapılması uygun görülmüştür.

Destek Eğitim Odası Uygulamasının Okul Sistemine Entegresine Yönelik Çalışmalar

Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan bu aşamada, özellikle paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen sorunlar doğrultusunda, uygulamanın geliştirilmesi için çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Üstün yeteneklilere yönelik yürütülen DEO uygulamasını geliştirmeye yönelik müdahalelere, 07.04.2016 tarihinde yapılan geçerlik komitesi toplantısında alınan kararla başlanılmıştır. Uygulamada geliştirme çalışmalarına 03.05.2017 tarihinde yapılan geçerlik toplantısına kadar devam edilmiştir.

Şekil 3.

DEO Uygulamasının Okul Sistemine Entegre Çalışmaları Etkileşim Şeması

Okulda yürütülen destek eğitim odası uygulamasını okul sistemine entegre etmek amacıyla temelde üç başlık altında çalışmalar yapılmıştır (Bkz. Şekil 3). Bunlar öğretmen bilgilendirme semineri, veli bilgilendirme semineri ve DEO programı ile GES arasında eşgüdümü sağlama kapsamında gerçekleştirilen çalışmalardır. Bu süreçte esas ağırlık verilen çalışmalar sınıfla eşgüdümü sağlamaya yönelik çalışmalardır. Uygulamanın okul sistemine entegrasyonu kapsamında yapılan çalışmalar birbirinden bağımsız olmayıp, birbirini destekleyen çalışmalar şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Sınıf öğretmenleri bilgilendirme semineri

Mevcut durum aşamasında yapılan görüşmelerde öğretmenlerin uygulamaya ilişkin bilgilendirilmediklerine ve okulda kendilerinin dâhil olmadığı bir süreç işletildiğine yönelik serzenişleri tespit edilmiştir (Geçerlik Komitesi Toplantısı (GKT), 07.4.2016).

Okulda üstün yeteneklilere yönelik yürütülen destek eğitim odası uygulamasının okul sistemine entegre edilmesi çalışmaları kapsamında düzenlenen öğretmenleri bilgilendirme seminerine ilişkin eylem döngüsü Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4.

Okul Öğretmenleri Bilgilendirme Semineri Eylem Döngüsü

Araştırmacı öğretmenlere yönelik bilgilendirme semineri tarihi ve içeriği görüşmek üzere okulda DEO öğretmeni ile bir görüşme yapmıştır (Araştırmacı Günlüğü (Ag), s.15). Yapılan değerlendirmeler sonucunda toplantının okul idaresinin de görüşü alınarak 27.10.2016 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır. Okulda üstün yeteneklilere yönelik yürütülen DEO uygulamasının okul sistemine entegrasyonuna yönelik çalışmalar kapsamında süreçte öğretmenlerin üstün zekalıların eğitiminde kullanılan stratejiler hakkında eğitim alması ve bunları sınıfta bazı etkinliklerde kullanmasını planlanmıştır. Fakat bu öneri iş yükünü artırması ve öğretmen katılımlarını sağlamada yaşanabilecek problemlerden dolayı geçerlik kurulunda kabul edilmemiştir. Okulda görev yapan bütün öğretmenlerin katılımı ile bir bilgilendirme semineri yapılması uygun görülmüştür. Bu seminer sayesinde sınıflarından uygulamaya öğrenci gitmeyen öğretmenler de uygulama hakkında ve okula katkıları hakkında bilgi edinmişlerdir. Toplantıda öğretmenlerin uygulamanın okul saatleri içerisinde olmasına ilişkin kaygılarının devam ettiği görülmüştür.

Öğrenci velilerine yönelik bilgilendirme semineri

Mevcut durum aşamasında çocuklarının programa devam etmesinden memnun olmakla beraber velilerin çeşitli kaygılarını dile getirdikleri görülmüştür (GKT, 07.04.2016). Buradan hareketle velilere yönelik her ay bir konu ile ilgili paylaşımlar

gerçekleştirilmesi, paylaşım grupları kurmak ve bilgilendirme semineri yapmak şeklindeki öneriler geçerlik komitesinde tartışılmıştır (GKT, 26.08.2016). Geçerlik kurulunda veliler ile yapılacak düzenli paylaşım gruplarının iş yükünü çok arttıracığı, şimdilik sadece bilgilendirme seminerinin yapılmasının yeterli olacağına karar verilmiştir (GK, 26.08.2016). Destek eğitim odasına devam eden öğrencilerin velilerine yönelik yapılan bilgilendirme seminerine ilişkin oturum planı Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Velilerini Bilgilendirme Semineri Oturum Planı

Veli bilgilendirme semineri	
Toplantı tarihi-süresi	12.01.2017- 61’ 00’’
Toplantı yeri	Okul toplantı salonu
Materyaller	Kamera, bilgisayar, projeksiyon cihazı
Katılımcılar	Öğrenci velileri (40), Okul yönetimi (3), DEO öğretmeni, Araştırmacı
Amaç	Okulda yürütülen üstün yeteneklilere yönelik destek eğitim programı hakkında velileri bilgilendirmek
İçerik	Bu Seminerin düzenlenme gerekçeleri açıklanacaktır. Okulda yürütülen uygulamanın kuramsal ve yasal dayanakları, uygulamanın yürütüldüğü destek eğitim odası tanıtılacaktır. DEO’ya katılan öğrenciler, bunların nasıl seçildiği ve bunların eğitimi hakkında bilgi verilecek. Bu süreçte özellikle etiketlenmenin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik velilerin neler yapabileceği konusunda bilgilendirme yapılacaktır. Uygulamada görülen sorunları çözmeye ilişkin yapılan çalışmalar açıklanacak ve son olarak velilerin uygulamaya ilişkin görüşleri alınıp, soruları cevaplandırılacaktır.

Araştırmacı düzenlenen seminerin gerekçesini veliler ile tanışmak ve okulda yürütülen uygulamayı tanıtip, uygulamaya ilişkin karşılıklı görüş alışverişinde bulunmak olarak açıklamıştır. Araştırmacı velilere öğrencilerinin tanılanma raporları hakkında bilgilendirme yaparak, raporda yer alan rakamları nasıl yorumlamaları gerektiğini anlatmıştır. Daha sonra üstün yeteneklilerin tanılanmasında karşılaşılan etiketleme sorunu ve bunun olumsuzluklarını önleme konusunda velileri bilgilendirilmiştir. Toplantının velileri bilgilendirme ve uygulamada nasıl bir süreç işlediğini anlatma bağlamında başarılı geçtiği değerlendirilmiş. Fakat velilerin öğrencileri ortaokula gittiğinde benzer bir programa devamına ilişkin beklentilerine sadece çeşitli program önerileri sunulmuş kesin bir çözüm sunulamadığı vurgulanmıştır (GKT, 03.05.2017).

Destek eğitim programı ile genel eğitim sınıfı arasında eşgüdümü sağlamaya yönelik çalışmalar

Okulda üstün yeteneklilere yönelik yürütülen DEO uygulaması ile GES eşgüdümüne yönelik eylemler, okulda bir yürütme kurulunun kurulması, uygulamaya yönelik yıllık planların hazırlanması ve sınıf öğretmenleri ile koordinasyon toplantılarından oluşmaktadır.

Okulda zenginleştirilmiş akademik program yürütme kurulunun kurulması

Okulda üstün yetenekli öğrencilere yönelik yürütülen DEO uygulamasının isminde var olan "üstün zekalı" kavramı etiketlemeye neden olabileceğinden, uygulamanın isminin "**Zenginleştirilmiş akademik program**" olarak kullanılması 07.04.2016 tarihli geçerlik kurulunda önerilmiştir (GKT, 07.04.2016). Bu isim değişikliği araştırmacı tarafından iş odaklı olması, programın akademik yönünü ön plana çıkarması ve uygulamanın hedef kitlesi olarak üstün yeteneklileri göstermesi bağlamında etkili olarak değerlendirilmiştir (Ag, s.19). Ayrıca kurulda yürütülen uygulama ile genel eğitim sınıf programı arasında eşgüdümü sağlamak için okulda uygulamanın yürütülmesini üstlenecek bir kurulun kurulması kararı alınmıştır (GKT, 07.04.2016). Okulda "Zenginleştirilmiş Akademik Program Yürütme Kurulu" adıyla kurulan bu kurulda okul müdürü başkanlığında bir okul müdür yardımcısı, DEO öğretmeni, iki rehber öğretmen ve her sınıf seviyesinden en az bir öğretmen olmak üzere toplamda beş öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenler toplantısında yürütme kurulunun kuruluşu sekizinci madde de şu şekilde yer almıştır "Projenin tüm süreçlerini takibinin yapılması, eksik ve zayıf yönlerinin iyileştirilmesi, destek odası çerçeve planların hazırlanması vb. durumlara daha işlek çözümler bulunması için Zenginleştirilmiş Akademik Program Yürütme Kurulunun oluşturulmasına karar verildi (Öğretmenler kurulu toplantı tutanağı, 20.05.2016). Okulda kurulan bu kurul aktif olarak çalıştırılmamıştır. Yürütme kurulu, okulda üstün yeteneklilere yönelik yürütülen DEO uygulaması ile genel eğitim sınıfının eşgüdümüne ilişkin problemlerin çözümünde tek başına bir çözüm olamamıştır.

Destek eğitim odası için yıllık plan hazırlanması

DEO'ya farklı sınıf şubelerinden öğrenciler gelmektedir. Dolayısıyla bütün sınıflarda dersler paralel işlenemebilmektedir. Bir sınıfta yeni bir konuya geçilmişken, başka bir sınıfta bir hafta sonra geçilebilmektedir. Bunlara benzer durumlardan dolayı, GES ile DEO dersleri arasında eşgüdümü sağlamak için programın bir yıllık planının olmasının uygun olacağı yapılan çeşitli toplantılarda dile getirilmiştir (GKT, 07.04.2016; Öğretmenler kurulu tespit tutanağı, 20.05.2016).

Yıllık plan hazırlama çalışmaları kapsamında MEB yıllık planlarının incelenmiş ve taslak plan hazırlanmıştır. Fakat MEB'te yıllık planların ülkede yaşanan darbe girişimi nedeniyle çok geç açıklanması ayrıca ZEP/ÜYEP kazanımlarını edinmede kurumdan kaynaklı zorluklar yaşanması nedeniyle yıllık planlar verimli şekilde uygulanamamıştır (GKT, 27.12.2016). Bu bağlamda hazırlanan yıllık plan sınıf öğretmenleri ile eşgüdümü sağlamada yeterli olmamıştır.

Sınıf düzeyinde öğretmen toplantıları

Okulda yürütülen üstün yeteneklilere yönelik DEO uygulaması ile genel eğitim sınıfları arasında eşgüdümü sağlamaya yönelik sınıf düzeyinde öğretmen toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılar DEO öğretmeni ve araştırmacının yanı sıra her sınıf seviyesinde, DEO uygulamasına öğrenci gönderen şubelerin öğretmenlerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Sınıf öğretmenleri ile toplamda 7 adet toplantı yapılmıştır (Bkz. Tablo 3)

Tablo 3.

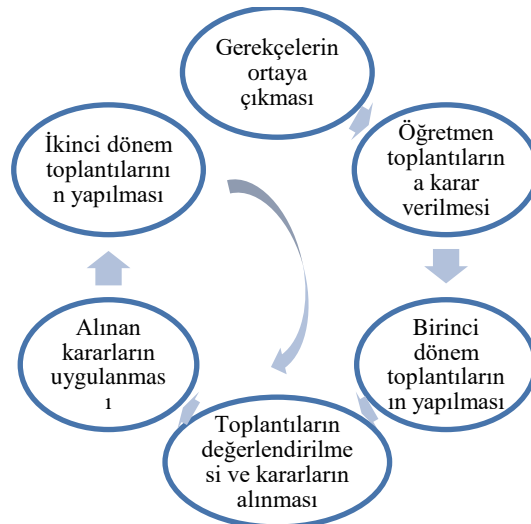
Sınıf Öğretmenleri İle Yapılan Toplantılar

Sayı	Tarih	Katılımcılar	Kayıt türü	Kayıt süresi
1	28.11.2016	2. sınıf öğretmenleri	Kamera kaydı	14' 29''
2	30.11.2016	3 sınıf öğretmenleri	Ses kaydı	21' 45''
3	01.12.2017	4 sınıf öğretmenleri	Ses kaydı	20' 28''
4	27.03.2017	1 sınıf öğretmenleri	Kamera kaydı	31' 03''
5	28.03.2017	2 sınıf öğretmenleri	Kamera kaydı	22' 32''
6	30.03.2017	4 sınıf öğretmenleri	Kamera kaydı	15' 48''
7	31.03.2017	3 sınıf öğretmenleri	Ses kaydı	32' 33''

Sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilen bu toplantıların planlanma, yapıma ve değerlendirilme aşamaları uzun bir sürece yayılmıştır. Öncelikle çalışmanın mevcut durumunda ortaya çıkan genel eğitim sınıflarıyla eşgüdüm eksikliği problemi ve bu problemi gidermeye yönelik program yürütme kurulu kurulması ile yıllık plan hazırlama çalışmalarından beklenen sonucun alınamaması, bu toplantıların gerekçeleri olarak gösterilebilir. Ayrıca okulun bütün öğretmenlerinin katılımı ile 27.10.2016 tarihinde gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısında da eşgüdüme ilişkin sorunların hala çözülmediği görülmüştür. Bu nedenlerden dolayı tez danışmanı ve geçerlik komitesi üyeleri ile yapılan görüşmelerde öğretmenlerle küçük grup toplantılarının yapılması fikri kabul edilmiştir. Destek eğitim odası öğretmeni ile öğretmenlerin de uygun olacakları zamanları belirleyip, gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra toplantılara başlanmıştır. Destek eğitim odası ile genel eğitim sınıfları arasında eşgüdümü sağlamaya yönelik yapılan öğretmen toplantılarının sürecine ilişkin eylem döngüsü Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5.

Sınıf Öğretmenleri İle Eşgüdüm Toplantıları Eylem Döngüsü

Eş güdüm toplantıları destek eğitim odasında öğretmenlerin de katılım gösterebileceği öğle arasında gerçekleştirilmiştir (Bkz. Tablo 4). Okulda yürütülen DEO ile genel eğitim sınıfları arasında eşgüdümü sağlamaya yönelik yapılan öğretmen toplantıları geçerlik kurullarında değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelere göre toplantılarda her sınıf seviyesinde derslerde işlenen konular sınıf öğretmenleri ile paylaşılmıştır. Ders programında yapılan değişikliğe dair öğretmenlerin görüşleri alınmış ve öğretmenler derslerin tek günde toplanmış olmasını olumlu bulduklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca toplantılarda öğrencilerin tutum ve davranışları görüşülmüştür. Öğretmenler, DEO'ya devam eden öğrencilerden hiçbirinde devamdan kaynaklı sorun görmediklerini belirtmişlerdir (GKT, 02.05.2017).

Tablo 4.

Sınıf Öğretmenleri Eşgüdüm Toplantısı Oturum Planı Örneği

Üçüncü sınıf öğretmenleri birinci dönem eşgüdüm toplantısı	
Toplantı tarihi-süresi	30.11.2016- 21' 45''
Toplantı yeri	Destek eğitim odası
Materyaller	Kamera, bilgisayar, Ders kitapları
Katılımcılar	5 tane üçüncü sınıf şube öğretmeni, DEO öğretmeni, Araştırmacı
Amaç	Sınıf ve DEO programının eşgüdümü sağlamak
İçerik	Uygulamada işlenen her ders temelinde hangi etkinlikler işlenmektedir? Sınıfta hangi konular işlenmektedir? Yıllık planlar arasında uyum var mı? Uygulamada işlenen etkinliklerin sınıf programında karşılıkları var mı? Uygulama saatlerinde sınıfta neler yapıldığı? Sorularına cevap aranacaktır. Ayrıca uygulamaya devam eden öğrencilere ilişkin bilgi paylaşımı yapılacaktır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın temel amacı bir ilkokulda üstün yetenekli öğrencilere yönelik düzenlenen DEO uygulamasının okul sistemine entegresinde karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bunlara yönelik çözümler bulma sürecinin incelenmesi şeklinde belirlenmiştir. Makalenin bu kısmında araştırmanın sonunda elde edilen bulgular ve alanyazından yararlanarak çıkarımlara, sonuçlara ilişkin tartışmaya yer verilmiştir.

Araştırmanın başlangıç aşamasında yapılan görüşmeler incelendiğinde dikkat çeken temel sorunlardan biri, öğretmenlerin, uygulamanın hazırlık aşamasında kendilerinin sürece dahil edilmediklerine ilişkin iddialardır. Oysa DEO uygulama sürecinin başarılı olmasında sınıf öğretmenlerinin önemli bir etkisi vardır. Nitekim alanyazında üstün yeteneklilere yönelik programların başarılı olmasında paydaşların sürece katılımını vurgulayan çalışmalar yer almaktadır (Dade County Public Schools, 1983; Hong, Greene and Higgins, 2006; Gubins, 2013; Milligan vd., 2012; Renzulli, 1987; van der Meulen vd., 2014). Öncelikle öğrencilerin sınıflarından alınması, sınıf düzenlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca DEO'ya giden öğrencilerin derslerinden geri kalmamasında ve tekrar sınıf derslerine katıldıklarında zorluk yaşamamalarında sınıf

öğretmenlerin tutum ve tavırları etkili olmaktadır. Bu durum başarılı bir DEO uygulaması için yönetsel beceriler gerektirmektedir. Nitekim Renzulli (1987) bu tarz programların başarısında yönetim faaliyetlerinin önemini vurgulamaktadır. Özellikle uygulama sürecinde önemli bir etkiye ve role sahip olan sınıf öğretmenlerinin bu tarz programlar planlanırken en başından itibaren sürece katılması gerekmektedir.

Araştırma sürecinde DEO uygulamasının paydaşlar tarafından kabulünü arttırmaya yönelik olarak çeşitli geliştirme çalışmalarına başvurulmuştur. Alanyazında bu tarz okul işleyişini etkileyen uygulamaların başarılı olmasında paydaşların uygulamayı olumlu karşılamasının önemi vurgulanmaktadır (Milligan vd. , 2012; Schneider, 2006; Swanson, 2007). Özellikle DEO'ya sınıfından öğrenci gönderen öğretmenlerin uygulamaya sahip çıkması ve desteklemesi uygulamanın başarısında önemli bir etkiye sahiptir. Bu doğrultuda öğretmenlerin ve velilerin uygulamayı tanıması ve uygulama sürecine ilişkin var olan kaygılarını gidermek için birer toplantı düzenlenmiştir. Bu bilgilendirme toplantıları sayesinde öğretmen ve velilere okulda yürütülen uygulamaya ilişkin bilgi verilmesinin yanı sıra onların da bu sürecin bir parçası oldukları farkındalığı oluşturularak, uygulamayı sahiplenmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın birinci aşamasında katılımcıların DEO uygulamasına ilişkin gördükleri sorunları ve bunlara bağlı olarak kaygı ve önerileri derlenmiştir. Buna göre uygulamaya ilişkin sorun olarak, okul ders saatleri içinde olması ile GES programı ve öğretmeni ile eşgüdümün olmaması konuları dikkat çekmektedir. Bu sorunlara bağlı olarak, öğrencilerin derslerinden geri kalacağına ve sınıfın eğitiminde aksaklıklar yaşanabileceğine ilişkin kaygılar ön plana çıkmıştır. Diğer yandan yasal zorunluluk olarak DEO uygulamasının okul saatleri içerisinde yapılması gerekmektedir (MEB, 2012). Bu zorunluluk ile birlikte öğretmenlerin dile getirdikleri öğrencilerin dersi kaçırdıklarına ilişkin kaygılar, alanyazında DEO uygulaması ile ilgili sorunlara paralellik göstermektedir. Nitekim farklı araştırmacılar (Davis, Rimm and Siegle, 2011; Morgan, 2007; Ritrievi, 1988; VanTassel-Baska, 1987) DEO gibi öğrencilerin okul saatleri içinde sınıf dışına çıkarılması şeklinde gerçekleştirilen uygulamaların, okul saatlerinde yürütülmesinden kaynaklı sorunlara çalışmalarında yer vermişlerdir. Diğer yandan bu çalışmada sınıf öğretmenleri, veliler ve öğrencilerin aynı sorunu dile getirmelerine rağmen aslında soruna bakış açıları arasındaki farklılıklar dikkat çekicidir. Sınıf öğretmenleri, alanyazında bazı çalışmalarda (Campbell and Verna, 1998; Dade County Public Schools, 1983; Ritrievi, 1988) belirtilen sorunlara benzer şekilde uygulamanın ders saatleri içerisinde olmasından dolayı kendi ders programlarında istedikleri gibi düzenleme yapamamaktan şikâyetçidirler. Sınıflarından bazı öğrencilerin özellikle sabah derslerinde başka bir yere gidiyor olması, onların derste yeni bir konuya geçmesini engellemektedir. Çünkü yeni bir konuya başlamaları, DEO'ya giden öğrencinin bu yeni konuyu öğrenmede zorluk yaşamasına neden olabilmektedir. Bu durumda genellikle dersten geri kalmaması için DEO'ya devam eden öğrencileri ile fazladan çalışma yapması ve kaçırdıkları konuları tekrar anlatması veya ödev vermesi gerekmektedir. Bu duruma çözüm olarak öğretmenler uygulamanın ders saatleri dışında yapılmasını savunmaktadırlar.

DEO'dan hizmet alan öğrencilerin velilerinin, uygulamanın ders saatleri içerisinde yapılması ile ilgili kaygıları ise öğretmenlerinkinden farklıdır. Velilerin bazıları DEO'ya devam eden çocuklarının genel eğitim sınıfı öğretim programından geri kalacağına ve bu durumun, onları sınavlarında diğer arkadaşlarına göre dezavantajlı bir konuma düşüreceğine inanmaktadırlar. Türkiye'de üst eğitim kurumlarına geçişte var olan sınav sistemi ve bu sınav sisteminde bilginin önemli yer tutmasının, velilerin kaygılarında önemli bir paya sahip olduğu düşünülebilir. Öğrencilerin bazıları ise daha çok bu durum onlara fazla ödev olarak yansıdığından ve bazen de sınıftaki konulardan geri kalmalarına neden olduğundan yakınmaktadırlar. Bu kaygılar genel olarak alanyazın (Dade County Public Schools, 1983; Davison vd., 2005; Ritriev, 1988; Morgan, 2007) bulguları ile örtüşmektedir. Öğrenciler özellikle kendileri sınıfta olmadıklarında sınıf arkadaşlarının defterlerine yazdıklarını daha sonra defterlerine aktarmak zorunda kaldıklarından, daha fazla iş yükü ile karşılaşmaktadırlar. Bu durum da onları ders dışı saatlerinde kendilerine ayıracakları zamandan kısıtlamaya zorlamaktadır. Özetlemek gerekirse, DEO uygulamasının okul ders saatleri içinde olması, farklı sorumluluklara sahip paydaşlar arasında farklı nedenlerle de olsa bir sorun olarak görülmektedir. Alanyazında DEO uygulamasına ilişkin önemli bir sorun olarak gösterilen sınıf arkadaşları tarafından dışlanmanın (Belcastro, 1987; Davis, Rimm and Siegle, 2011; Gubins, 2013), bu araştırmada öğrenciler tarafından dile getirilmediği görülmektedir. Hatta öğrenciler uygulama sayesinde yeni arkadaşlar edindiklerini belirtirken, genel eğitim sınıfında yer alan arkadaşları ile ilişkilerinde sorun yaşamadıklarını vurgulamışlardır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları Cohen vd., (1994); Delcourt vd., (2007); McCulloch (2010); Morgan (2007); van der Meulen vd., (2014) ve Zeidner ve Schleyer (1999) tarafından yapılan araştırmalar ile paralellik göstermektedir.

Araştırmanın ikinci aşamasına ilişkin bulgularda görülebileceği gibi uygulamada belirlenen sorun alanlarına yönelik çözümler geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu aşamada yapılan müdahaleler, DEO uygulamasını okul sistemine entegre etmeye yönelik olmuştur. Buna göre alanyazında DEO ile ilgili olarak GES ile iletişim ve eşgüdüm eksikliği (Naidu and Presley, 1995; Rafferty, 1996; Renzulli, 1987; VanTassel Baska, 1987; Walker, 2002), üstün yetenekli öğrencilerin GES programlarından geri kalması (Davis, Rimm and Siegle, 2011), sınıf öğretmenlerinin kısıtlanması (Campbell ve Verna, 1998; Dade County Public Schools, 1983), öğrencilerin fazladan ödev yapmak zorunda kalması (Ritriev, 1988) gibi eleştirilerin kaynağı olarak uygulamanın okul saatleri içinde yapılması gösterilebilir. Oysa DEO uygulamasının temel gerekçesi öğrencilerin yaşlılarından çok fazla ayrılmadan eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktır (MEB, 2015a). Yani üstün yetenekli öğrencilerin tamamen ayrı bir eğitim aldığı gruplama türlerinin olumsuz etkilerini azaltmak için önerilen bir gruplama türüdür. Nitekim bu araştırmaya başlanıldığı zaman yürürlükte olan Özel Eğitim Yönetmeliği'nde (2012) ve DEO'ların işleyişini düzenleyen yönetmelikte (MEB, 2015a) de uygulamanın zamanı olarak "destek eğitim odasında verilen destek eğitim hizmetleri okulun veya kurumun ders saatleri içinde yapılır (s.3)" denilmektedir. Bu koşullar altında sürdürülen uygulamada, eleştirilen durumların ortaya çıkmasına doğal zemin oluşmaktadır.

Araştırma sürecinde DEO uygulamasının okul sistemine entegrasyonu bağlamında GES programıyla eşgüdümünü sağlamak için çeşitli müdahalelerde bulunulmuştur. Öncelikle okulda uygulamanın yürütülmesinden sorumlu olacak bir yürütme kurulu oluşturulmuştur. Bu kurulda her sınıf seviyesinden bir öğretmenin bulunması kararlaştırılmıştır. Ayrıca DEO'da yürütülecek eğitim faaliyetlerinin sınıf programı ile paralel gitmesini sağlamak için yıllık plan hazırlanmıştır. Fakat bu iki müdahale de eşgüdümü sağlamada yeterli olmamıştır. Bu iki müdahalenin eşgüdümü sağlamada yetersiz kalmasının gerekçelerini çalışmanın gerçekleştirildiği dönem ve okulun özgün şartları içerisinde değerlendirmek gerekmektedir. Okulun öğretmen sayısı ve öğretmenlerin iş yükünün fazla olması, toplantılar için gönüllüğün ve resmi prosedürlerin varlığı gibi nedenler yürütme kurulunun etkin çalışmasına ket vurmuştur. Ayrıca yıllık planların yapıldığı süreçte Türkiye'de yaşanan askeri darbe girişimi ve sonrasında alınan kararlar hayatın birçok alanı gibi eğitim-öğretim düzenini de etkilemiştir. Okullarda ders kitabı olarak okutulacak kitaplarda değişikliğe gidilmesi, dağıtımında gecikmelere neden olmuştur. Bu durum araştırmada yıllık plan hazırlama sürecini olumsuz etkilemiştir.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, DEO ile genel eğitim sınıfları arasında eşgüdümü sağlamak için gerçekleştirilen en verimli çalışmanın sınıf öğretmenleri ile yapılan toplantılar olduğu ileri sürülebilir. Alanyazında üstün yeteneklilere yönelik okul içinde yürütülen eğitim programlarının başarıya ulaşmasında sınıf öğretmenlerinin desteği vurgulanmaktadır (Borland, 2013; Campbell and Verna, 1998; Davison vd., 2005; van der Meulen vd., 2014; VanTassel-Baska, 1987). Bu çalışmada da sınıf öğretmenlerinin uygulama sürecinden haberdar olması ve program içeriği ile genel eğitim sınıfı programı arasında paralelliği sağlamak için sınıf öğretmenleri ile sınıf bazında eşgüdüm toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılarda DEO'da yürütülen derslerle ilgili bilgi paylaşımının yanı sıra programa devam eden öğrencilere ilişkin öğretmenler ile görüş alış verişinde bulunulmuştur. Toplantılarda öğrencilerin gelişimi, DEO'da öğrendiklerini sınıfa yansıtılmalarına yönelik genel olarak olumlu dönütler alınmıştır. Bu bulgular, DEO'da verilen eğitimin genel eğitim sınıflarına yansıtılmasının daha nitelikli bir eğitim sürecinin gerçekleştirilebileceğine dair araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir (Hoffer, 1992; van der Meulen vd., 2014; VanTassel-Baska, 2006).

Sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilen toplantılarda, DEO uygulaması ile genel eğitim sınıfları arasında eşgüdümü sağlama ve her iki ortamdaki eğitim faaliyetlerini daha verimli hale getirmek için öğretmenlerden görüşler alınmıştır. Alanyazında da öğretmenlerin sürece katılımının önemini vurgulayan araştırmaların varlığı dikkat çekmektedir (Campbell and Verna, 1998; Davison vd., 2005; VanTassel-Baska, 2006). Fakat toplantıları gerçekleştirirken bazı öğretmenlerin isteksizliği süreci zorlaştırmıştır. Özellikle toplantıların yapılacağı zamanı belirlemede sınıf öğretmenlerine uygun zamanı planlamada zorlanılmıştır. Araştırmacı, bu sorunu aşmak için kendi programını öğretmenlere göre düzenleme yoluna gitmiş ve toplantıları sınırlı bir zaman diliminde, öğle aralarında yapmıştır. Toplantı sürelerinin sınırlı olması, toplantılarda çok fazla detay konuşmak yerine konuların hızlıca görüşülmesine neden olmuştur. Bu durum öğretmenlerin paylaşımlarını ve görüşlerini sınırlandırmış olabilir. Bu olumsuzlukların

yaşanmasına rağmen, genel olarak gerçekleştirilen eşgüdüm toplantılarının başarılı olduğu sınıf öğretmenleri ve DEO öğretmeni tarafından son yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir.

Sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilen toplantılarda onların önerileri dikkate alınmış ve önerileri doğrultusunda kararlar alınmıştır. Bu durum programın verimli bir şekilde uygulanmasına katkı sunmuştur. DEO uygulamalarının ders saatlerine ilişkin gerçekleştirilen tartışmalarda öğretmenler ders saatlerinin ayrı günler yerine her sınıf için tek bir güne toplanmasını önermişlerdir. Bu öneri kabul görmüş ve bir sonraki eğitim öğretim döneminde uygulanmıştır. Bu öneri ile öğretmenler kendi sınıflarında ders planlamalarını daha verimli yapacaklarını savunmuşlardır. Araştırma sürecinde alınan bu karar, hem DEO uygulamasına öğretmenleri dahil etme bağlamında hem de uygulamayı daha işlevsel kılma bağlamında etkili olmuştur. Nitekim paydaşlar ile yapılan değerlendirme görüşmelerinde bu değişikliğin genel olarak beğenildiği görülmüştür.

Toplantılarda alınan ve uygulanan bu karar, okul saatleri içerisinde üstün yetenekli öğrencilere sunulacak DEO uygulamalarında yasal çerçeveler içerisinde ve okul imkanları dâhilinde yapılan müdahalelerin önemini ortaya koymaktadır. Fakat şunu belirtmek gerekir ki ders saatlerinin değişikliğine ilişkin alınan bu kararın uygulanmasında okul yönetiminin önemli bir etkisi olmuştur. Uygulamanın yapıldığı okul her ne kadar ilkokul olsa da İngilizce, Müzik gibi bazı derslere öğretmenler başka okullardan gelmektedir. Bu durum ders programlarını düzenlemede ve değişiklik yapmada zorluklara neden olabilmektedir. Bu zorluklara rağmen okul yönetimi, DEO uygulamasına verdiği önemden dolayı haftalık ders programlarında gerekli değişiklikleri yapmıştır. Bu durum aslında süreçte alınan kararların uygulanmasında ve etkili olmasında yerel dinamiklerin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Bu tarz ders programı saatlerinde değişikliklerinin daha zor olacağı başka bir okulda, her ne kadar bu çalışmada verimli ve uygulanabilir bulunmuş olsa da, bu müdahale uygulanamayabilir. Buradan hareketle DEO uygulamalarında okul yönetimlerine okulun şartları dahilinde çeşitli müdahale imkanları tanımının yararlı olacağı düşünülmektedir. Nitekim alanyazında da DEO uygulamalarının başarısında okul yönetimlerinin etkin rol almasının önemi vurgulanmaktadır (Long, Barnett and Rogers, 2015; Milligan vd., 2012; Westberg and Archambault, 1997).

Sonuç olarak bir ilkokulda üstün yetenekli öğrencilere yönelik DEO uygulamasının okul sistemine entegre edilme sürecinin incelenmesi ve yaşanan problemlere çözümler geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma sürecinde çeşitli sorunlar belirlenmiş ve bunların çözümüne yönelik eylemler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda gerçekleştirilen eylemlerin sonuçlarıyla sorunların büyük oranda çözüme kavuşmuş olduğu sonucuna varılabilir. Araştırma sürecinde özellikle uygulamanın okul saatleri içerisinde yürütülmesinden kaynaklı sorunlar dikkat çekmiştir. Bu sorunların üstesinden gelmek için sınıf öğretmenleri ile eşgüdümün sağlanması için çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda okullarda üstün yeteneklilere yönelik gerçekleştirilecek eğitim uygulamalarının düzenlenmesinde paydaşlar arasında görüş ve iş birliğinin sağlanması

ile üniversitelerden de akademik koordinasyonun sağlanmasının önemli olduğu çıkarımı yapılabilir.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak uygulamacılar ve araştırmacılar için bazı öneriler sunmakta fayda bulunmaktadır. Öncelikle Destek Eğitim Odası Klavuzu'nun eksikliklerinin giderilmesi gerektiği söylenebilir. Üstün yeteneklilere DEO uygulamasına yönelik diğer özel eğitim gruplarından farklı, ayrıntılı bir kılavuz hazırlanabilir. Hazırlanacak klavuzda üç kişi ile sınırlandırılan grup eğitiminde kısıtlamanın kaldırılarak, sayı ve tür bağlamında esneklik sağlanması, haftalık ders saatlerinin düzenlenmesinde esneklik sağlanması önerilebilir. Ayrıca DEO uygulamalarında üstün yeteneklilere yönelik verilecek eğitimin güncel bilimsel bilgiye dayalı üstün yeteneklilere yönelik eğitim modelleri ile ilişkili olmasının ve buna yönelik gerekli bilgilendirmeleri içermesi önerilebilir. Böyle bir klavuzda ek olarak DEO'larda yürütülecek eğitime ilişkin standartlar belirlenmesi gerektiği ileri sürülebilir. Programlara ilişkin standartlar için Amerika Birleşik Devletleri Üstün Yetenekli Çocuklar Ulusal Birliği (NAGC, 2010) tarafından geliştirilen üstün yetenekli öğrencilerin eğitim programı standartlarından ilgili olanlar temel alınarak düzenleme yapılabilir. Araştırmada temel sorun olarak ön plana çıkan DEO uygulamalarının ders saatleri ve GES ile eşgüdümüne ilişkin sorunların yönetsel sorunlar olduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda ileriki uygulamalarda bu sorunların önlenmesi için okul düzeyinde DEO uygulaması sürecini yürütecek bir kurulun oluşturulması önerilebilir. Okullarda bu kurulun yapacağı toplantılardan farklı olarak araştırma sürecinde sınıfından DEO'ya öğrenci gönderen öğretmenler ile düzenli toplantıların yapılması önerilebilir. Bu toplantıların her sınıf seviyesinde ayrı ayrı yapılması ve DEO'da işlenen derslerin, genel eğitim sınıfı ile koordinasyonunu sağlamanın yanı sıra öğrencilerin gelişimlerini de gündemleştirmesi önerilebilir.

Araştırma sonunda elde edilen bulgular doğrultusunda, üstün yeteneklilere yönelik DEO uygulamalarına dair farklı araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Öncelikle bu araştırma ilkökul düzeyinde uygulanan bir DEO'da gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde eylem araştırması veya vaka incelemesi şeklinde farklı kurumlarda ve eğitim düzeylerinde uygulanan DEO programlarının incelenmesi önerilebilir. Böylece farklı eğitim ortamlarında ve eğitim düzeylerinde üstün yeteneklilere yönelik DEO uygulamalarında karşılaşılan sorunlara ilişkin özgün ve farklı bilimsel katkılar sağlanabilecektir. Bu araştırmada DEO uygulamasının yönetsel düzenlemelerine daha fazla odaklanılmıştır. Okulda DEO uygulamasının varlığının, genel eğitim sınıfına yansımalarına ilişkin araştırmalar yapılması önerilmektedir. Genel eğitim sınıfına devam eden öğrencilerin, DEO uygulamalarına devam eden arkadaşlarına yönelik tutum ve davranışları, ayrıca sınıf öğretmenin, DEO'ya giden öğrencilerin sınıfta bulunmadığı durumlarda, ders işleyişinin nasıl etkilendiğine ilişkin araştırmalar bu kapsamda konu edinilebilir. Bu araştırmalar sayesinde DEO uygulamasının genel eğitim sınıfı iklimine etkilerine ilişkin daha somut bilgilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Aldrich, P. W. and Mills, C. J. (1989). A special program for highly able rural youth in grades five and six. *Gifted Child Quarterly*, 33(1), 11-14.
- Alloway, T. P. and Elsworth, M. (2012). An investigation of cognitive skills and behavior in high ability students. *Learning and Individual Differences*, 22(6), 891-895. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.lindif.2012.02.001>
- Archambault, F. X, Jr, Westberg, K. L., Brown, S., Hallmark, B. W., Emmons, C. and Zhang, W. (1993). *Regular classroom practices with gifted students: Results of a national survey of classroom teachers*. Storrs, CT: The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut.
- Bedur, S., Bilgiç, N. ve Taşlıdere, E. (2015). Özel (üstün) yetenekli öğrencilere sunulan destek eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 221-242.
- Belcastro, F. (1987). Elementary pull-out programs for the intellectually gifted--boon or bane? *Roeper Review*, 9, 208-212.
- Bogdan, R. C. and Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods*. (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Borland, J. H. (2013). Problematizing gifted education. Callahan, C. M., Hertberg-Davis, H. L. (Editörler.), *Fundamentals of gifted education: Considering multiple perspectives* içinde (s. 176-188). New York, NY: Routledge.
- Brighton, C.M. and Wiley, K. (2013). Analyzing pull-out programs: A framework for planning. Callahan, C. M., Hertberg-Davis, H. L. (Editörler.), *Fundamentals of gifted education: Considering multiple perspectives* içinde (s. 188-198). New York, NY: Routledge
- Calero, M. D., Belen, G.-M. M. and Robles, M. A. (2011). Learning potential in high IQ children: The contribution of dynamic assessment to the identification of gifted children. *Learning and Individual Differences*, 21(2), 176-181. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.lindif.2010.11.025>
- Callahan, C. M., Moon, T. R. and Oh, S. (2017). Describing the status of programs for the gifted: A call for action. *Journal for the Education of the Gifted*, 40(1), 20-49. doi:<https://doi.org/10.1177/0162353216686215>
- Callahan, C. M., Moon, T. R., Oh, S., Azano, A. P. and Hailey, E. P. (2015). What Works in gifted education: Documenting effects of an integrated curricular/instructional model. *American Educational Research Journal*, 52, 1–31. doi:10.3102/0002831214549448
- Campbell, J. R. and Verna, M. A. (1998). Comparing Separate Class and Pull-out Programs for the Gifted. *The Annual Meeting of the American Educational Research Association*'da sunulan bildiri. San Diego, CA.
- Clark, B. (2013). *Growing up gifted: developing the potential of children at school and at home*. (8th ed.). Boston, MA:Pearson.
- Cohen, L. M. (2006). Conceptual foundations for gifted education: stock-taking. *Roeper Review*, 28(2), 91-110.
- Cohen, R., Duncan, M. and Cohen, S. L. (1994). Classroom peer relations of children participating in a pull-out enrichment program. *Gifted Child Quarterly*, 38(1), 33-37.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (4. Baskıdan Çeviri). (Çev: S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Creswell, J. W. (2014). *Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative Research*. Upper saddle river, New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Cox, J. and Daniel, N. (1984). The pull-out model. *Gifted Child Quarterly*, 34, 55-61.
- Dade County Public Schools. (1983). *An evaluative overview of the Kendale Pilot Resource Program*. FL: Miami. Office of Educational Accountability.
- Davis, G. A. and Rimm, S. B. (2004). *Education of the gifted and talented* (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Davis, G. A., Rimm, S. B. and Siegle, D. (2011). *Education of the gifted and talented* (6th ed.). New Jersey: Pearson.

- Davison, L., Coates, D. and Johnson, S. (2005). The effects of a pull-out enrichment project on academically able 9-to 10-year olds: The Pate's Curriculum Enrichment Project. *Gifted Education International*, 20(3), 330-342.
- Delcourt, M. A. (1993). Creative productivity among secondary school students: Combining energy, interest and imagination. *Gifted Child Quarterly*, 37(1), 23-31.
- Delcourt, M. A. B., Cornell, D. G. and Goldberg, M. D. (2007). Cognitive and affective learning Outcomes of gifted elementary school students. *Gifted Child Quarterly*, 51, 359-381.
- Dimitriadis, C. (2011). Developing mathematical ability in primary school through a 'pull-out' programme: a case study. *Education 3-13*, 39(5), 467-482.
- Feldhusen, J.F. (1989). Why the public schools will continue to neglect the gifted. *Gifted Child Today*. March/April, 55-59.
- Gagné, F. (2003). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. N. Colangelo and G. A. Davis (Editörler.), *Handbook of gifted education içinde* (s. 60-74). Boston: Allyn and Bacon.
- Gallagher, J. (2000). Unthinkable thoughts: Education of gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 44(1), 5-12.
- Gay, L. R., Mills, G. E. and Airasan, P. (2012). *Educational research. competencises for analysis and applications*. New Jersey: Pearson Ecucation Ltd.
- Geake, J. G. (2008). High abilities at fluid analogizing: A cognitive neuroscience construct of giftedness. *Roeper Review*, 30(3), 187-195.
- Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş*. (4.Baskı). A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu (Çev. Ed.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gubbels, J., Segers, E. and Verhoeven, L. (2014). Cognitive, socioemotional and attitudinal effects of a triarchic enrichment program for gifted children. *Journal for the Education of the Gifted*, 37, 378-397. doi:10.1177/0162353214552565.
- Gubbins, E. J. (2013). Cognitive and affective outcomes of pull-out programs: Knowns and unknowns. C. M. Callahan and H. L. Hertberg-Davis (Editörler), *Fundamentals of gifted education: Considering multiple perspectives içinde* (s. 176-188). New York, NY: Routledge.
- Güçyeter, Ş., Kanlı, E., Özyaprak, M., & Leana-taşcılar, M. Z. (2017). Serving Gifted Children in Developmental and Threshold Countries—Turkey. *Cogent Education*, 4/1, 1-16.
- Gürgür, H. (2017). Eylem araştırması. A. Saban ve A. Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (2. baskı) içinde (s. 1-50). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hoffer, T. B. (1992). Middle school ability grouping and student achievement in science and mathematics. *Educational evaluation and policy analysis*, 14, 205-227.
- Hong, E., Greene, M. T. and Higgins, K. (2006). Instructional practices of teachers in general education and gifted resource rooms: Development and validation of the instructional practice questionnaire. *Gifted Child Quarterly*, 50(2), 91-101.
- Johnson, A. (2014). *Eylem araştırması el kitabı*. (Çev: Y. Uzuner ve M. Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kearney, K. (1996). Highly gifted children in full inclusion classrooms. *The Hollingworth Center for Highly Gifted Children*, 12(4). <http://www.hollingworth.org/fullincl.html>. (Erişim Tarihi: 28.12.2015)
- Kettler, T. (2014). Critical thinking skills among elementary school students: Comparing identified gifted and general education student performance. *Gifted Child Quarterly*, 58(2), 127-136.
- Kulik, J. A. and Kulik, C.-L. C. (1992). Meta-analytic findings on grouping programs. *The Gifted Child Quarterly*, 36(2), 73-77.
- Kulik, J. A. (2003). Grouping and tracking. N. Colangelo and G. A. Davis (Editörler.), *Handbook of gifted education içinde* (s. 268-281). Boston: Allyn and Baco.
- Long, L. C., Barnett, K. and Rogers, K. B. (2015). Exploring the relationship between principal, policy and gifted program scope and quality. *Journal for the Education of the Gifted*, 38(2), 118-140.
- Matthews, D. and Kitchen, J. (2007). Perceptions of students and teachers in public secondary schools. *Gifted Child Quarterly*, 5(3), 256-270.
- McCulloch, A. C. (2010). *How stakeholders perceive gifted education: A study of beliefs held by stakeholders in elementary gifted education programs*. Doctoral dissertation. Capella University.

- MEB. (2012). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Ankara: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2013). *Üstün yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı*. Ankara: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2015a). *Destek eğitim odası açılması. Genelge 2015/15*. Ankara: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2015b). *Destek eğitim odası klavuzu*. Ankara: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Ankara: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev.Ed.), Ankara: Nobel Yayın.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi (İkinci Baskıdan Çeviri)*. (Çev: S. Akbaba-Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem A Akademi Yayınları.
- Milligan, J., Neal, G., & Singleton, J. (2012). Administrators of special and gifted education: Preparing them for the challenge. *Education, 133*(1), 171-180.
- Moon, S. M., Swift, M. and Shallenberger, A. (2002). Perceptions of a self-contained class for fourth- and fifth-grade students with high to extreme levels of intellectual giftedness. *Gifted Child Quarterly, 46*, 64-79.
- Moon, T.R., Tomlinson, C.A. and Callahan, C. M. (1995). *Academic diversity in the middle school: Results of a national survey of middle school administrators and teachers*. (NRC G/T Research Monograph No. 95124). Charlottesville, VA:University of Virginia.
- Morelock, M. J. and Morrison, K. (1999). Differentiating 'developmentally appropriate': The multidimensional curriculum model for young gifted children. *Roeper Review, 21*(3), 195-200.
- Morgan, A. (2007). Experiences of a gifted and talented enrichment cluster for pupils aged five to seven. *British Journal of Special Education, 34*(3), 144-153.
- Murphy, P. R. (2009). *Essays on gifted education's impact on student achievement*. The Florida State University.
- Naidu, S. R., & Presley, P. H. (1995). An analysis of selected descriptive and experimental studies on program model designs for gifted students for potential use in rural school districts of developing countries. *Gifted Child Quarterly, 10*, 76-84.
- Nar, B. ve Tortop, H. S. (2017). Türkiye'de özel/üstün yetenekli öğrenciler için destek eğitim odası uygulaması: sorunlar ve öneriler. *Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(1), 83-97.
- National Association for Gifted Children. (2010). *Pre-K–Grade 12 Gifted Programming Standards: A blueprint for quality gifted education programs*. Washington, DC.
- Osin, L. and Lesgold, A. (1996). A proposal for the reengineering of the educational system. *Review of educational research, 66*, 621–656.
- Passow, A. H. and Frasier, M. M. (1996). Toward improving identification of talent potential among minority and disadvantaged students. *Roeper Review, 18*, 198-202. doi: 10.1080/02783199609553734.
- Pemik, K. (2017). *Üstün yetenekli öğrencilere destek odasında verilen eğitime ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Persson, R. S. (2010). Experiences of intellectually gifted students in an egalitarian and inclusive educational system: A survey study. *Journal for the Education of the Gifted, 33*(4), 536-569.
- Rafferty, E. F. (1996). *The effect of gifted pull-out programming services on the emotional, social and intellectual well-being of middle school students*. Doctoral dissertation. St. Louis: Maryville University.
- Renzulli, J. S. (1987). The positive side of pull-out programs. *Journal for the Education of the Gifted, 10* (4), 245-254.
- Renzulli, J. S. and Reis, S. M. (1991). The reform movement and the quiet crisis in gifted education. *Gifted Child Quarterly, 35*(1), 26-35.
- Ritrievi, G. G. (1988). *An investigation of the pull-out model utilized in elementary gifted programs*. Doctoral dissertation. Lehigh University.

- Rogers, K. B. (1991). *The relationship of grouping practices to the education of the gifted and talented learner (RBDM 9102)*. The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut, Storrs, CT.
- Rogers, K. B. (2002). *Re-forming gifted education: Matching the program to the child*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekalılar: özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Schneider, J. (2006). Effects of a legislated mandate: The comprehensive school improvement process and middle-level gifted and talented programming. *Roeper Review*, 28, 224–231. doi:10.1080/02783190609554368
- Stringer, E.T. (2007). *Action research* (3rd ed.). Sage Publications: California.
- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P. and Worrell, F. C. (2012). A proposed direction forward for gifted education based on psychological science. *The Gifted Child Quarterly*, 56(4), 176.
- Süel, E. (2017). Üstün yetenekli Öğrenciler İçin Destek Eğitim Odası. M.Z. Leana-Taşçılar (ed.), *Üstün yetenekli çocukların psikolojisi: Teoriden uygulamaya içinde* (s.329-362). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Swanson, J. D. (2007). Policy and practice: A case study of gifted education policy implementation. *Journal for the Education of the Gifted*, 31(2), 131-164.
- Şahin, F. (2015). Üstün zekalı öğrencilerin eğitimine yönelik eğitsel stratejiler. F. Şahin (Ed.), *Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi içinde* (s.3-20). Ankara: Pegem Akademi.
- Tortop, H. S. ve Dinçer, S. (2016). Destek eğitim odalarında üstün/özel yetenekli öğrencilerle çalışan sınıf öğretmenlerinin uygulama hakkındaki görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 11-28
- Uzuner, Y. (2005). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 1-12.
- van der Meulen, R. T., van der Bruggen, C. O., Spilt, J. L., Verouden, J., Berkhout, M., & Bögels, S. M. (2014). The pullout program day a week school for gifted children: effects on social–emotional and academic functioning. *Child & Youth Care Forum*, 43, 287-314.
- VanTassel-Baska, J. (1987). The ineffectiveness of the pull-out model in gifted education: A minority perspective. *Journal for the Education of the Gifted*, 10(4), 255–64.
- VanTassel-Baska, J. (2006). A content analysis of evaluation findings across 20 gifted programs: A clarion call for enhanced gifted program development. *The Gifted Child Quarterly*, 50(3), 199-215,273.
- Vaughn, V., Feldhusen, J. F. and Asher, J.W. (1991). Meta-analysis and review of research on pull-out programs in gifted education. *Gifted Child Quarterly*, 35, 92–98.
- Walker, S.Y. (2002). *The survival guide for parents of gifted kids: How to understand, live with and stick up for your gifted child*. Minneapolis, MN: Free Spirit Publishing.
- Weber, C. L., Johnson, L. and Tripp, S. (2013). Implementing differentiation: A school's journey. *Gifted Child Today*, 36(3), 179-186.
- Westberg, K. L., & Archambault Jr, F. X. (1997). A multi-site case study of successful classroom practices for high ability students. *Gifted Child Quarterly*, 41(1), 42-51.
- Yang, Y., Gentry, M. and Choi, Y. O. (2012). Gifted students' perceptions of the regular classes and pull-out programs in South Korea. *Journal of Advanced Academics*, 23, 270–287. doi:10.1177/1932202X12451021.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. (2012). *Applications of case study research* (3rd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Zeidner, M. and Schleyer, E. J. (1999). Evaluating the effects of full-time vs part-time educational programs for the gifted: Affective outcomes and policy considerations. *Evaluation and Program Planning*, 22(4), 413-427.

Yazarlar

Ercan ÖPENGİN, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü'nde Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Özel yeteneklilerin eğitimi alanında bilimsel çalışmalar yürütmektedir.

Hasan GÜRGÜR, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü'nde Profesör olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları arasında işitme engellilerin eğitimi, öğretmen yetiştirme, kaynaştırma uygulamaları, nitel ve eylem araştırma yöntemleri yer almaktadır.

İletişim

Dr. Öğr. Ü. Ercan ÖPENGİN

E-Mail: ercanopengin@yyu.edu.tr

Prof. Dr. Hasan GÜRGÜR

E-Mail: hasangurgur@anadolu.edu.tr